

СРПСКИ ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ
Л. Бр. 2817/4
П. Бр. 2744

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

таб. 3 1/2

ПОВРЕМЕНИ СПИС
ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у
Љубљани, К. ЊИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у
Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив.
у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф.
Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА,
проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВИЋА, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА,
проф. Унив. у Београду.

Ова је књига дигресијом припремана.

КНИГА IV.

Подвлачио речи *Св. Марковљев*

Исписивао речи *2. Јашић*

Листићи проверени и сређени по реду текста.

Број листића: $119 - 9 = 110$

Београд, *26-III* - 19*49* год.

Евидентичар

Милан Бајевић

БЕОГРАД, 1924.

такой случай — *mozôlj* при *mozôlj*. Последняя форма не восходит к **mozoljъ*, а отражает известное в качестве суффикса *-ûlj* < **-pîljъ* (*mozul*, Schwiele, Metelko).

В случаях с ударением перенесенным с конца на слог перед *г* из *гъ*, *гь*, *г* из *лъ*, *ль*, *п* из *тъ*, *ть* и т. п. послѣ согласнаго, с переходом *г* и т. д. в *ьг* и т. д. выступает *о*: *dôbьr* (*dôber*), *môkьr* (*môker*), *môgьl* (*môgel*), *ôсьm* (*ôsem*), *ôсьn* (*ôsten*). Оно же в формѣ gen. pl. с исходной конечной ударяемостью при редуцированном суффиксѣ: *ôвьс* (*ôves*), *lôньс* (*lônes*), шток. *лонáцá*.¹

Харьков 1921 г.

Л. А. Булаховскій.

¹ Valjavec, Rad 132, 172—173.

Под упоминаемыми в статьѣ Plet. (Плетершник), Met. (Метелко), Mur. (Мурко), Janež. (Янежич), Levst. (Левстик) разумѣются:

M. Pleteršnik, Slovensko-němški slovar 1894—1895, 2 тома.

F. Metelko, Lehrgebäude der slovenischen Sprache 1825.

A. Murko, Slovensko-němški in němško-slov. ročni besednik 1832—1833.

A. Janežič, Popólni ročni slovar slovénskoga in němškoga jezika. Slov.-něm. děl 1851.

F. Levstik, Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen 1866.

Prije i poslije.

1. Oblik *prije* tumači se različno. Miklošič drži, da je *prije* upravo čakavski oblik prema stsl. *prěžde*, a ovo komparativ adverba *prědъ*. Da je *prije* = *prěžde* t. j. da je *prije* upravo komparativ, dokazuje mu to, što *prije* kao prijedlog dolazi s genitivom (komparativnim). Tomu svomu tumačenju dodaje, da se *prije* obično ispoređuje sa stsl. *prě*. Vgl. Gramm. I., str. 411., II., str. 323. Ali ne obazirući se na to, da se ne razumije, zašto bi se štokavski oblik, koji odgovara stsl. *prěžde*, naime jek. ek. *pređe*, ik. *pride*, išao zamjenjivati čakavskim *prije*, pita se, kako valja onda tumačiti oblike ek. *prě* i ik. *prî*, koji se upotrebljavaju posve onako kao jek. *prije* (kao adverbi i kao prijedlozi), i ako je u ikavaca (štokavaca) *prije* običnije nego *prî*, te Vuk u Rj. *prî* spominje samo u oblicima *ôtpri* (kao *ôtprije*, *ôtpřê*) i *nâjpri* (kao *nâjprije*, *nâjpre*). Tko pak *prije* ispoređuje sa stsl. *prě*, ima na pameti to, da staroslovenskomu *prě-* kao prvomu dijelu složenicâ (kao prefiksu), ako je slog dug, doista odgovara jek. *prije-*, ek. *pre-*, ik. *pri-*, ako li je slog kratak, jek. ek. *prě-*, ik. *pri-*; ali je ikavski oblik rijedak, jer se ikavski oblik za *prě-* ne bi razlikovao od onoga za *pri-*, te Vuk u Rj. ikavskih oblika za *prě-* i ne spominje; tako n. pr. *prěnosъ* = jek. *prijěnos*, ek. *prénos*, a ik. oblik *prinos* = *prinosъ*. Ali identificiranju našega *prije* i prefiksa *prě-* smeta: a) to, što glagolskomu prefiksu *prě-* pravo značenje i nije ‚prije‘ ni uopće ‚ante‘.¹ Miklošič je u Sintaksi str. 237, i d. glagole s prefiksom *prě-* svrstao po značenju u skupine, ali među njima nema nijedne, u kojoj bi *prě-* značilo ‚ante‘, nego obično mu je značenje ‚per, trans, ultra‘; značenje ‚ante‘ ima prefiks *prě-* veoma rijetko, a razvilo se istom sekundarnim na-

¹ Ante uzimam kao lat. izraz za oznaku onoga značenja prefiksa *prě-*, koje *ante* može označivati, kad ga treba razlikovati od drugih njegovih značenja, koja se označuju lat. *per, trans, ultra* itd., pa i za oznaku značenja oblika izvedenih od adverba *prě* s rečenim značenjem, bili oni u makar kakvoj službi, jer i *ante* se upotrebljava u različnoj službi: može biti adverb, prefiks i prijedlog, može imati značaj pozitiva i komparativa (za posljednji značaj isp. n. pr. *antequam*).

činom (isp. što se u t. 5 a. i b. kaže za glagole *preteći* i *prehoditi*). Prije bi se moglo misliti, da značenju ,ante' odgovara značenje, što ga *prě* ima u složenim s njim pridjevima (n. pr. *prěbogato*, *prěveliko* itd.). Ali kako se prijedlozima značenje, što ga u složenim pridjevima imaju, udešava prema značenju, što ga imaju u složenim glagolima (Delbrück Vgl. Synt. I., str. 663.—4., Brugmann Grdr.² II, 2., str. 791.—2.), a kao glagolski prefiks *prě-* veoma rijetko dolazi u značenju ,ante', mislim, da ne valja n. pr. *prěbogato* shvatiti kao ,ante alios' ili ,ante omnes dives = prae-dives', nego kao ,perdives' t. j. ,skroz (durch u. durch, durchaus)' ili ,sasvim bogat', kao što n. pr. *prěřzati* znači ,persecare t. j. ,skroz (durch u. durch), do kraja, sasvim izvršiti rezanje'. — b) što *prě* kao samostalna riječ dolazi samo u slovačkom, poljskom i lužičkom jeziku, i to kao pravi prijedlog, ali mu je opet značenje različito od *prije*, a više u skladu sa značenjem prefiksa, jer odgovara lat. ,per, propter' (n. pr. polj. *prze bóg* [per ili propter deum'] was proszę. Mikl. Sint. 237., 417.—8.). — c) Kad bi *prije* bilo = *prě*, bilo bi jamačno pravi prijedlog (isp. grč. *περι*, lat. *per*) pa po tom proklitičko (kao što je *prě* kao pravi prijedlog proklitičko u slovačkom, poljskom i lužičkom jeziku), ali *prije* (*prě*, *pri*) niti je pravi prijedlog ni proklitičko. — d) *Prije* dolazi često (osobito kao prijedlog) i u (štokavskom) ikavskom narječju, u kojem nije moglo postati od *prě* niti se kod tako česte porabe može misliti na preuzeće iz jekavskoga narječja. — Po tom je mišljenje, da je *prije* (*prě*, *pri*) = *prě*, slabo vjerojatno.¹

Maretić u svojoj Gramatici i stilistici str. 69. tumači *prije* onako, kako Miklošić l. c. kaže da se obično tumači (*prije*, *pre* od *prě* kao *lijepo*, *lepo* od *lěpo*), pa i za nj vrijedi ono, što je naprijed o tom tumačenju rečeno. Ali u Predgovoru str. III. ispravlja Maretić sam to svoje tumačenje te drži, da je *prije* postalo od *prěde* tako, da je *đ* među dva samoglasnika ispalo t. j. od *prěde* je nastalo *prěe*, otud *prie*, jer je *ě* ispred samoglasnika prešlo u *i*, otud *prije*, jer između *i* i *e* ne može izgovor biti bez *j*. Ako bi *prije* bilo tako postalo, onda bi doista bile uklonjene nepravilnosti, koje smo našli kod drukčijega tumačenja, ali bi nastale nove. Takovo sporadično ispadanje glasa *đ*, koji

¹ Slabo je vjerojatno i Rešetarovo nagađanje (»Rad«, knj. 134., str. 136., bilj. 1., Der štokav. Dialekt, str. 78., bilj. 1.), da se u nas sakaćenjem od *prěde* (stsl. *prězde*) razvilo *prě*, koje je jek. *prije*, ek. *prě*, ik. *pri*.

inače među samoglasnicima ostaje (a da je ispao, moglo bi se misliti samo još u riječima *gospoja* i *meu*), može se držati za utvrđeno samo onda, ako mu se može kazati valjan razlog, kao što se n. pr. ispadanju glasa *k* u *kao* (od *kako*) može kazati kao valjan razlog disimilacija slogova (isp. Leskiena, Gramm. d. serbo-kroat. Spr. I., str. 97.). A Maretić ispadanju glasa *đ* ne spominje nikakav razlog. Stoga držim, da se ni to mišljenje o postanju oblika *prije* ne može prihvatiti.

2. Ja sam isprva pomišljao na to, da je *prije* (= **prěje*) komparativ od *prě*, kao što je *prěde* komparativ od *prědō* (= *prězde*), a ek. *prě*, ik. *pri* da je postalo od *prě*, u koje je stegnuto (sažeto) **prěje*. Ali budući da *prě* kao samostalan adverb uopće ne dolazi, a ni pravo značenje mu nije ,ante', napustio sam tu misao. Značenje ,ante' ima samo oblik *prědō*, pa stoga mora *prije* pripadati tom obliku. Samo se pita, kako. Unaprijed je jasno tek to, da mu ne može pripadati organički, nego samo analogički. Ali da bismo tu analogiju našli (isp. t. 8.), valja za čas ostaviti *prije* pa najprije ogledati njegov opozit *poslije*.

3. Za *poslije* se obično drži, da je postalo od *poslě* ,post' kao jekavski oblik prema ek. *posle*, ik. *posli* (Mikl. Vergl. Gramm. II., str. 104.). Ali kad bi tako bilo, morao bi krajnji glas u ekavskom i ikavskom obliku biti dug, a nije. Ekavskomu i ikavskomu obliku *posle*, *posli* odgovara dakle jekavski *poslje* (*poslje*), a ne *poslije*. A *poslije* (= stsl. **poslěje*) može se bez ikakve nepravilnosti shvatiti kao komparativ od *poslě*, jek. pak *poslje* (*poslje*), ek. *posle*, ik. *posli* (= *poslě*) ostalo je pozitiv. Ipak i ikavci često govore *poslije* (= **poslěje*). U starom slovenskom ima komparativ od *poslě* oblik *poslězde* (adverb i prijedlog; isp. Mikl. Lex. i Sint. 567.—8.). Ali to nije upravo komparativ od *poslě*, nego od adverbijalizirana oblika imenice *poslědō* ili *poslědō* postale od imenice *slědō* ili *slědō* ,vestigium' (isp. slov. *slěd*, -a i *slěd*, -i), kōjē se oblici (padeži) ili sami ili s prijedlogom upotrebljavaju kao adverb (prepozicionalni izrazi) ili kao nepravilni prijedlozi s genitivom komparativnim u istom značenju, koje ima adverb (prijedlog) *poslě*¹ (n. pr. stsl. ide *slědō* bratie svoe; vñslědstvo-vasta vñ *slědō* jeho *dōva* eleni; slov. *slědi* ,1) hernach, später,

¹ Brugmann Grdr.² II, 2., str. 734. drži pače, da je *poslě* i postalo od *poslědō* prema za : *zadě*, *prě* : *prědě* — veoma nevjerojatno.

2) endlich'; bug. *sledō* nego tekatb; dluž. *s'edi* ňogo stoji; Mikl. Lex., Sint., str. 567.—8., 256., Plet. Slov.), pa tako se upotrebljavaju i oblici imenice *poslědō* (-b) (n. pr. stsl. posēčenb bystb *poslědō* svetago Evvdoksija; srp.-hrv. *poslijed* u Crnoj Gori = *poslije* [tek ti kažem žalost za *poslijed*] Vuk Rj., *posljed* [prema *poslje*] N. pj. V., 255.,¹ *naposlijed* [n. pr. N. pj. V., 400.] Ivek.-Broz Rj., Akad. rj.; u starim srpskim spomenicima i *poslědi* Dan. Rj.; slov. *poslěd* ,zuleztz, nach' [*posled* dveh dni], *napōsled* ,endlich, schließlich', *poslědi* ,zuleztz'; gluž. voň pšindže *poslědy me*; isp. Mikl. Lex., Sint., 567.—8., 256., Plet. Slov.). Komparativu *poslěžde* može odgovarati slov. *pozledge* u Friz. spom. II, 93., koje Vondrák (Fris. památky str. 33.) i Štrekelj (Histor. slovn. str. 126.) čitaju kao *poslede*, ali Ramovš (Revue des études slaves t. III., str. 55.) drži, da je pisar mjesto *posleje*, kako se govorilo, napisao *pozledge* zato, što je imao na pameti adv. *posled*. Ako Ramovševo mišljenje valja, ako je dakle *pozledge* = *posleje*, onda to, kao i današnje *poslēj*, može samo po sebi biti refleksi od *poslěžde*, ali i od **poslěje*. Ipak nema nikakva razloga, da bi se mislilo, da je slov. *poslej(e)* doista postalo od **poslěje*. Ali u srpsko-hrvatskom jeziku nema oblika, koji bi odgovarao staroslovenskomu *poslěžde* onako, kako staroslovenskomu *prěžde* odgovara *prede* (*pride*); a ima u češkom *poslěz(e)* ,später' i u poljskom *posledz* ,nach, hinter'; isp. Miklošića Et. Wörtb. s. v. *slědō*.

4. Kao *najprije*, *najpre*, *najpri* kaže se i *najposlije*, pače i *najpošlje*, *najposle*, *najposli*, pa i *najposlijed* (u crnogorskom govoru) (isp. Akad. rj.), otkud se vidi, da i samo *poslě*, *poslědō* (-b) ima komparativnu prirodu, pa se lako razumije, da mu i oblik postaje komparativan (isp. t. 9., d.).

Pored *poslije* ima *poslijen* (po juž. kr., Vuk Rj.), gdje je uz *poslije* prionuo vezak -n kao u *daklen*, *doklen*, *dotlen* i t. d. Tako je i u *poslim* (po zap. kr., Vuk Rj.) uz *posli* prionuo vezak -m kao u *daklem*, *doklem*, *dotlem* i t. d. (isp. Maretićevu Gram. i stil., str. 85.).

Kao što se uz *posle*, *posli* nalazi *poslije*, tako se i uz *dosle*, *dosli* načinilo *doslije* (Mikl. Vgl. Gramm. II., str. 104., Leskien Serbokroat. Gramm. I., str. 403.).

¹ Ako izdavač N. pj. ili prip. nije spomenut, misli se Vuk (2. bečko izdanje).

U slovenskom jeziku ima i komparativ *stej* (u frazama: *prej* ali *slej*, ni *prej* ni *slej* Plet. Slov.) od adverb *sled* (u *sledka(r)*, isp. Mikl. Sint. str. 120.) ili *sledi* ,1) hernach, später, 2) endlich' Plet. Slov.; stsl. bi bilo **slěžde*.

Svi oblici kao *poslě*, *otō selě*, *otō seli*, *do sele* i t. d. (isp. Mikl. Lex. i Dan. Rj. s. v. *selě*, *seli*) složenice su adverb *selě* u značenju ,sada' s prijedlozima, a adverb je *selě* postao od osnove zamjenice *sb* *si* se sa sufiksom -*lě*, koji ima i oblik -*le* (isp. stsl. *kōde* pored *kōdē*). Po tom *poslě* znači isto što *posad*, koje spominje Vuk u Rj. sa značenjem ,von nun an, post hoc, ex hoc tempore'. Paralelne su složenice adverb *kolě* ,kada' od osnove zamjenice *kō-to*, *tolě* od osnove zamjenice *tō ta to* s prijedlozima: *do kolě*, *otō tolě* itd. (isp. Mikl. Lex. s. v. *kolě*, *tolě*, Vgl. Gr. II., str. 104., IV., str. 197.; Vondrák Sl. Gr. I., str. 482.; Berneker Et. W. s. v. *kōto*, 4.; Leskien Serbokroat. Gr. I., str. 403., Dan. Rj., Maretić Gram. i stil., str. 55., bilj. 2., 70., 71., Đ. Škarić u Radu J. Ak. 229., str. 208. i d., 214. i d.).

5 a). A sada da se vratimo k *prědō*. Ogladajmo mu najprije postanje! Indoevropskomu adverbu (prijedlogu) **peri*, **per* (stind. *pāri*, grč. *περι* [isp.* i *περα* ,ultra', *περαν* ,trans'], lat. *per*, lit. *peř*) odgovara slav. *prě-* (rus. *pere-*). U etimologičkom je savezu ta riječ s glagolom stind. *piparti* ,prelazi', grč. *περω* ,prodirem', srp.-hrv. *do-prijeti* (isp. Brugmanna Grdr.² II., str. 864.) Po tom je razumljivo značenje adverb (prefiksa) *prě-*: ,s jedne strane na drugu' pa onda ,kroz, preko', lat. ,per, trans, ultra'. Tako se mogu razumjeti glavna značenja prefiksa *prě-* (isp. Mikl. Sint., str. 237. i d. i ovdje naprijed t. 1.) i značenja prijedloga *prě* (s akuz.) u slovačkom, poljskom i lužičkom jeziku: ,per, propter', od kojih je drugo postalo od prvoga (isp. naprijed t. 1.). Ako *prě* dolazi kao samostalan adverb ili prijedlog postao od takoga adverb, označuje se determinativnim sufiksima; tako *prě-ko* adverb i prijedlog s gen. (akuz.) u značenju ,per, trans' u više jezika slavenskih, srp.-hrv. adv. *prije-ko*, prijedlog *pre-ko*, od pridjeva *prě-kō* ,transversus'; tako *prě-zō* prijedlog s akuz. i gen. u značenju ,per, trans, praeter, ultra' u više jezika slavenskih, srp.-hrv. *prě-zō* u starim srp. spomenicima, a još i danas (isp. Dan. Rj. i Sint. 529.—30.); tako i općeno slavensko *prě-dō* adverb i prijedlog s ak. i instr. u značenju ,ante'. A tomu je determiniranju svakako išlo u prilog to, što je *prě-* (od **per*, rus. *pere-*) isprva tražilo do sebe konsonant, koji je u kompo-

ziciji kao prefiks lako i imalo, a u pausi ga bez determinacije ne bi imalo. Značenje pak 'ante' moglo se adverbu i prijedlogu *prědō* razviti od značenja 'ultra', koje ima *prě-* kao prefiks. Ako se n. pr. kaže: *pretekao je*, to je toliko kao: utekao¹ je *prijeko* = *naprijed*. Razlika je između jednoga i drugoga izraza samo u tom, da ista riječ, koja je u prvom glagolski prefiks, u drugom složena s prijedlogom *na* služi kao adverb. Promjena pak njezina oblika dolazi otuda, što se *prě* u značenju 'ante' odmah determiniralo sufiksom *-dō* pa postalo *prědō*. U čistom tom obliku adverb *prědō* ne dolazi u srpsko-hrvatskom jeziku s lokalnim značenjem, nego složeno n. pr. sa *na-*: *naprijed*, ali dolazi n. pr. u starom slovenskom (isp. Mikl. Lex., str. 723. b). U srpsko-hrvatskom jeziku dolazi adv. *prědō* u čistom tom obliku samo s temporalnim značenjem, koje je i postalo od lokalnoga (n. pr. Vrni likce koje *prijed* bilo —), a kao takovo postaje i nepravilni prijedlog s ablativnim (komparativnim) genitivom [*prijeko* (od)- = *prijed* (od)-], n. pr. *prijed* saba i zore bijele; isp. Ivek.-Broz Rj. i ovdje t. 6. pa t. 9, d. S takvim bi se smislom moglo reći i: utekao je *prijed njega* (πρὸ, πρὸ-τερον αὐτοῦ).

Isto *prědō* dolazi i kao pravi prijedlog s akuz. i instr. Kako je postalo pravi prijedlog s akuz., nastojat ću pokazati ovdje, a kako s instr., pokušat ću pokazati u t. 5 b.). Ako se naime kaže: *pretekao ga je* —, gdje je *ga* objekat glagola *preteći*, koji je poradi toga, što je složen s prefiksom *prě-* postao transitivan, to je toliko kao: utekao je *preko njega* = *pred njega*, gdje je predašnji prefiks *prě-* preko adverba (u kojem se i determinirao sufiksom *-dō*) postao pravi prijedlog *prědō*, jer padež (akuzativ *ga*), koji pokazuje, koga se tiče radnja glagolska modificirana prefiksom *prě-*, pošto se prefiks odijelio od glagola te je i glagol prestao biti transitivan, ne može više pripadati glagolu, nego valja da pripadne prijedlogu *prědō*, koji je kao prefiks glagolski bio i uzrok padežu (s akuzativom se konstruirao glagol *teći* zato, što je bio složen s prefiksom *prě-*); a baš tim, što padež zavisao o glagolu s prefiksom prestupa k samomu tomu prefiksu kao adverbu, postaje taj adverb pravi prijedlog te se veli, da se prijedlog slaže s tim padežem. Padež pripada dakle prijedlogu, bio prijedlog nepravilni ili pravi; razlika je samo u tom, da kod

¹ Glagol složen s prefiksom *u-* uzimam samo zato, da bude perfektivan.

nepravoga padež zavisao o njemu bez obzira na glagol, a kod pravoga o glagolu složenom s njim kao prefiksom. Još valja istaknuti i to, da se kod pravoga prijedloga i akuzativu pomutilo ono značenje, koje ima, kad je *prě-* prefiks glagolski; jer u tom slučaju akuzativ je objekat glagola složena s prefiksom, a kod pravoga prijedloga ima značenje, koje više odgovara značenju padeža (ablativnoga genitiva) kod nepravoga prijedloga: utekao je *pred njega* = *naprijed od njega* (na pitanje: kamo?). Ako dakle kod pravoga prijedloga padež ne zavisao o prijedlogu, ali značenje padeža zavisao upravo o njemu.

5 b). Za svezu značenja prefiksa *prě-* i prijedloga *prědō* zanimljivo je ogledati porabu riječi *prehoditi*, *prehodnik*, *prehodnica*. Ako se u narodnoj pjesmi kaže: »Često knjige zemlju *prehodahu*.« N. pj. II., 168., znači *prehoditi* 'hinübergehen, von einem Ende bis zum anderen hindurchgehen, pervado, percurro' Vuk Rj. Ali ako se u Crnoj Gori kaže: ovaj je ovan *prehodio* dvije godine, onda *prehoditi* znači 'leiten, ducem esse gregis' Vuk Rj. Ovo pak značenje glagol dobiva tako, da se misli, da ovan hodi *prijeko* = *naprijed* od ovaca t. j. *pred* ovacima te ih vodi. Stoga se ovan zove *prehodni* (u C. G. 'Leithammel, vervex dux gregis' Vuk Rj.), ovan *prehodnik* (u Risnu, Vuk Rj.), a i ovca se zove *prehodnica* u N. pj. II., 11. Ako bi prefiks *prě-* u *prehoditi* postao pravi prijedlog, slagao bi se bez sumnje s instrumentalom: ovan hodi *pred* ovacima. Instrumentalu bi pak bio uzrok u tom, što bi se i *prehoditi* moglo slagati s instrumentalom u pravom njegovu t. j. u socijativnom značenju; moglo bi se dakle kazati: ovan *prehodi* (s)¹ *ovcama* t. j. ovan bi se pomišljao u društvu s ovacima zato, što bi se zanj kazalo, da *prehodi*. A onda bi nastao proces analogan onomu, kojim, kako je *naprijed* razloženo, prefiks *prě-* postaje pravi prijedlog s akuzativom, a rezultat bi mu bio, da bi prefiks *prě-* postao pravi prijedlog s instrumentalom, a rečenica: ovan *prehodi* (s) *ovcama* — da bi prešla u rečenicu: ovan *hodi pred* ovacima. Ali tako bi se i instrumentalu pomutilo prvobitno značenje (kao i u onom slučaju akuzativu) te bi dobio značenje, koje bi više odgovaralo značenju padeža (ablativnoga genitiva) kod nepravoga prijedloga t. j. »*pred* ovacima« ne bi značilo »*naprijed*

¹ (s) kažem zato, da označim instrumental kao socijativan; ali socijativno značenje ima on i bez prijedloga.

(u društvu s) ovcama, nego ,naprijed (od) ovaca (na pitanje: gdje?).

Prehodnica se zove i jedna zvijezda. Mislim, da se može raditi samo o tom, je li to danica ili večernjica. Ali budući da se u N. pj. I., 155., 556. i u N. pj., što ih je sakupio B(ranko) M(ušicki) (u Pančevu 1875), u pj. 9., st. 1.—7 (drugo i treće mjesto ispisano je malo niže) danica i prehodnica jasno razlikuju, može prehodnica biti samo večernjica.¹ A zašto se zove tako? Na to ćemo pitanje moći odgovoriti, ako ogledamo neka mjesta iz narodnih pjesama, na kojima se zvijezda prehodnica spominje. Tako se kaže N. pj. I., 305. »Jarko sunce, lepša sam od tebe, i od tebe i od brata tvoga, od tvog brata, sjajnoga meseca, od sestrice zvezde preodnice, što preodi preko vedra neba, kao pastir pred belim ovcama.«² Tu se riječ *prehodnica* i tumači kao zvijezda, koja prehodi preko vedra neba, a prema tomu prevodi tu riječ i Vuk u Rj. s. v. uz citat ovoga mjesta: ,der Stern, der den Himmel durchwandelt, stella percurrrens coelum'. Tako nalazimo u (relat.) rečenici isti adverb *prě* upotrijebljen dvaput, jedaput kao prefiks (u glagolu *prehoditi*), a drugi put kao nepravilni prijedlog (u determiniranom obliku *preko*), a značenje prijedloga pokazuje, u kakom se značenju isti adverb upotrebljava kao prefiks. To se događa često. *Prehoditi* ima dakle onakovo značenje kao na citiranom mjestu iz N. pj. II., 168. (knjige zemlju prehodahu), a prehodnica se večernjica zove zato, što prehodi preko neba. Po tom se večernjica zove prehodnica s drugoga razloga nego što se ovan zove prehodnik i što bi se i pastir, koji prehodi pred ovcama, zvao prehodnik, jer i kod pastira valja da se pomišlja isti glagol kao kod zvijezde (*prehoditi*), a i ovdje se pravim prijedlogom *pred* (u kojem je adverb *prě* determiniran) tumači značenje istoga adverba kao prefiksa u *prehoditi*. Dakako, poredba nije posve u skladu, ako se poredi zvijezda, koja prehodi preko neba, s pastirom, koji prehodi pred ovcama, ako je dakle glagol *prehoditi* kod zvijezde uzet u drugom značenju nego kod pastira. Poredba je nastala poradi toga, što se istim glagolom *prehoditi* izriče i radnja zvijezde i

¹ Isp. Nodila. Religija Srbâ i Hrvatâ, Rad Jugosl. akad. knj. 99., str. 133. Ali u starom slovenskom *prěhodnica* znači i danicu i večernjicu (*φωσφόρος lucifer — ἑσπερος hesperus*, Mikl. Lex.).

² Kao ovdje zvijezda s pastirom tako se pastir poredi s mjesecom u N. pj. I., 336. »Koji (čobanin) šeće pred ovcama, kano mesec pred zvezdama«.

radnja pastira, a pokvarena je tim, što se taj glagol u svakom slučaju upotrebljava u drugom značenju. A kako prehodi večernjica preko neba, tumači nam ovo mjesto iz N. pj. B. M. pj. 9., st. 1.—7. »Dve se zvezde na nebu karale, prehodnica i zvezda danica. Prehodnica danici govori: Oj danice, jedna spavačice! Ti prespava od večer do sveta, ja prehodim istok do zapada, od zapada pa do sunca jarka« — t. j. večernjica prehodi preko neba tako, da na istoku izlazi, a na zapadu zalazi, pa se opet vraća na istok, da ponovi isti put, ona dakle neprestano putuje amo i tamo. To potvrđuje i ovo mjesto iz N. pj. I., str. 556. »Dan osvanu i ogranu sunce, i danica na istok iziđe, preodnica vedro nebo pređe« — gdje drugi i treći stih znače, da je danica na istoku izišla, a prehodnica na zapadu zašla. Ovo i neposredno prije njega navedeno mjesto razlikuju se od mjesta u N. pj. I., 305. i tim, što se na njima kaže, da prehodnica prehodi (pređe) nebo, a na mjestu u N. pj. I., 305. kaže se, da prehodi preko neba. Svakako sva tri mjesta dokazuju, da se večernjica ne zove tako zato, što prehodi naprijed od zvijezda t. j. pred zvijezdama, nego zato, što prehodi s jedne strane neba na drugu, dakle da glagol *prehoditi*, od kojega je postao naziv za zvijezdu prehodnicu (,per-curro'), još nema onoga značenja kao onaj, od kojega je postao naziv za ovna prehodnika, a mogao je postati i za pastira, koji prehodi pred ovcama (,ante-, prae-curro'). Ako se dakle za ovna prehodnika kaže i: ovan *prethodnik*, a za zvijezdu prehodnicu i: zvijezda *prethodnica*, promjena naziva u drugom slučaju ne pogađa pravoga smisla, jer se tom promjenom naziva označuje prehodnica kao zvijezda, koja prehodi pred drugim zvijezdama, a to *prehodnica* u narodnim pjesmama ne znači. I. Mažuranić u Čengić-agi naziva ovna i prevodnikom (kojemu se zvonko oziva prevodnika ovna zvono st. 310.—11.), jer prevodi stado. Tako nas riječi *prehoditi* i (ovan) *prehodnik* osobito lijepo upućuju u to, kako prefiks *prě-* dobiva značenje ,ante', koje ima kao adverb i prijedlog u determiniranom obliku *prě-dō*. Ali takove su riječi veoma rijetke (isp. t. 1.).

6. Za razvoj i značenja i oblika riječi *prě-dō* znatno je još to, da je to upravo imenica: *prě-dō* (i *prě-dō*). To se vidi odatle, što joj padeži dolaze ili sami — n. pr. stsl. *prědō* [akuz.], *prědē* [lok.], *prědi* [lok.]; srp.-hrv. *prijed*, *prědi* [Dan. Rj.]; slov. *pred*, *predi* ili s prijedlogom (n. pr. stsl. *na prědō* (-v), *sō prěda* (-i);

srp.-hrv. *naprijed(a)* [*napred, naprid*], *sprijed* [*spred, sprid*], *otprijed* [N. pj. herc. 129. Ivek.-Broz Rj.]; slov. *spred(aj)*, *od(s)pred(aj)* — kao adverbii (prepozicionalni izrazi) ili kao nepravi prijedlozi s genitivom, koji se može shvatiti kao ablativni genitiv, često (ako nepravi prijedlog ima temporalno značenje) upravo kao komparativni genitiv (isp. Brugmann - Thumba Griech. Gramm. str. 523., t. 8.) (n. pr. stsl. *prědi* prištvija tvogogo [gen. kompt.] ,ante adventum tuum'; srp.-hrv. da bi mene ne rodila majka, ako joj se osvetiti ne ću *prijed* saba i zore bijele. N. pj. I., 474. [gen. kompt., isp. Dan. Sint. str. 278.]; malorus. *na pered* ovec biľyj moľodec; rus. ěhal'ĕ esi *peredi* vsĕh'ĕ); isp. Mikl. Lex., Sint., str. 562., 72., Vuk Rj., Plet. Slov. Značenje imenice *prědŏ (-v)* (a ima i oblik *prěždŏ* m.) bit će ,spatium anterius' ili ,pars antica' (kako kaže Miklošić u Lex. za *prěždŏ*), nj. ,das Vordere' (Brugm. Grdr.² II., 2., str. 734.).

Kao *prědŏ (-v)* od *prě* tako je od adverba (prijedloga) za postala imenica *zadŏ (-v)* ,pars postica', kojē se oblici (padeži) analogni oblicima (padežima) imenice *prědŏ (-v)* upotrebljavaju sami ili s prijedlogom također kao adverbii (prepozicionalni izrazi) ili kao nepravi prijedlozi s genitivom (n. pr. stsl. *zada, zadě, na zadŏ; zadi, vŏ zadi, sŏ zadi*; srp.-hrv. *nazad(a), odzada, ozad, ozadi, najzad, unazad*; slov. *zad, zadjaj, zadi(ka), nazad, nazaj* [= na zaždŏ], *odzad, odzada(j), odzaja(h)* [= ot'ĕ zažda], *odzaji*; malorus. *nazad* sebe; gornjoluz. *zady* so ,post se'; isp. Mikl. Lex., Sint. 529., Vuk Rj., Plet. Slov.); — pa od prijedloga *na* prijedlog *nadŏ*; — pa od prijedloga *po* prijedlog *podŏ*; — pa od prijedloga **pos* (lit. *pàs*, lat. *pos-t*) pridjev *pozdŏ* ,serus' i adv. *pozdě*, slov. *pozd* (pridjev), *pozdo, pozde, pozdi*, kompt. *pozdej(e)* = stsl. *pozděje* (Plet. Slov.); isp. Vondr. Slav. Gr. I., str. 77.—78., Brugm. Grdr.² II., 2., str. 889.

7. O tome, otkud je ono *-dŏ*, kojim rečeni prijedlozi postaju i koje sam naprijed (u t. 5 a.) nazvao determinativnim sufiksom, pisalo se već mnogo i iznesena su različna mišljenja. Ali sa zađaćom ove rasprave odgovor na to pitanje nije u takovoj svezi, da bih se morao i njim baviti, jer ono, što ću kazati za postanje oblikâ *prije* i *poslije* (v. t. 8.), vrijedi, ako uopće vrijedi, pa došlo ono *-dŏ* makar otkuda. Ipak ne mogu prešutjeti, da mi se po onom, što o odnošaju oblikâ od *prědŏ (-v)* prema onima od *poslědŏ (-v)* (*poslě*) mislim (v. t. 8.), sama sobom nameće misao, da je *prědŏ (-v)* dobilo *-dŏ (-v)* od *poslědŏ (-v)* [po jednadžbi

poslě : *prě* = *poslědŏ (-v)* : x. t. j. *prědŏ (-v)*]; tako i direktno ili indirektno — preko *prědŏ (-v)* — i *zadŏ (-v)*, a možda (indirektno) i ostale navedene riječi. U ostalom pak upućujem na najglavniju literaturu: Mikl. Vgl. Gramm. II., str. 207., Vondrák Slav. Gramm. II., str. 372., v. d. Osten-Sacken u Archiv-u f. sl. Philol. 32., str. 120. i d., Brugmann Grdr.² II., 2., str. 733., Meillet u Beľićevu Zborniku str. 24. Posljednji se tim pitanjem bavi prof. dr. D. Škarić u Radu Jugosl. akad. 229. (u raspravi: Deiktične čestice *zi* i *si* u slav. jez., gdje na str. 218.—21. dokazuje, da je ono *-dŏ* deiktična čestica u svima rečenim adverbima i prijedlozima; on pače drži, da je i *poslědŏ* tako postalo od *poslě*, s čim se prema onomu, što je naprijed rečeno, ja ne mogu složiti.

8. A sada je napokon red, da pokušam razložiti i postanje oblikâ *prije* (*prě, prĭ*). U srpsko-hrvatskom jeziku valja polaziti od ovih oblika adverba *poslědŏ (-v)*: jek. *poslijed* (*posľjed*), ek. **posled*, ik. **poslid*; onda od ovih oblika adverba *poslě*: jek. *posľje*, ek. *posle*, ik. *posli*; napokon od ovih oblika adverba *prědŏ (-v)*: jek. *prijed*, ek. *prěd*, ik. *prĭd* (sačuvana su i posljednja dva oblika kao (pravi) prijedlozi, ali kao takovi su proklitički; kao prijedlog je i jek. *prijed* proklitičko te glasi *pred*). Od *poslě* je, čini se, još u pra-srp.-hrv. doba načinjen komparativ **posľjeje*, koji je i sačuvan u jek. i ik. *poslije* (pored pozitiva jek. *posľjeje*, ik. *posli*). Ali budući da *poslědŏ (-v)* znači isto kao i *poslě*, moglo se **posľjeje* držati i za komparativ od *poslědŏ (-v)*. Sa *poslědŏ (-v)* isporidilo se pak *prědŏ (-v)*, pa kad se *poslije* moglo držati za komparativ od *poslijed* i od **poslid*, mogao se prema njemu načiniti i komparativ od *prijed* i od *prĭd* : *prije* (= **prěje*). Kako je dakle *poslije* samo jek. i ik., tako je i *prije*. Nadalje je na jednoj strani bilo ek. i **posled* i *posle*, ik. i **poslid* i *posli*, a na drugoj ek. *prěd*, ik. *prĭd*, pa se po onom uzoru načinilo ek. *prě* pored *prěd*, ik. *prĭ* pored *prĭd*. A kad je **posled* i **poslid* iščezlo pa ostalo samo *posle* i *posli*, iščezlo je i *prěd* i *prĭd* (kao adverb, ali se sačuvalo kao prijedlog) pa ostalo samo *prě, prĭ*. Duljina samoglasnika *ě* i *ĭ* potječe otuda, što je i u *prěd* i *prĭd* samoglasnik bio dug, a da je tu bio dug, može se zaključiti po jek. adverbu *prijed*. Rečena analogija nije dakle upravo ništa drugo učinila nego to, da je *prěd, prĭd* izgubilo *-d*. Dakle ukratko: *prije, prě, prĭ* postalo je prema *poslije, posle, posli*. Naznačeni proces neka objasni i ovaj pregled:

a) jek. <i>poslijed</i> (<i>pošljed</i>) ek. * <i>posled</i> ik. * <i>poslid</i> = <i>poslědŏ</i> (-b)		
b) <i>pošlje</i>	<i>posle</i>	<i>posli</i> = <i>poslě</i>
c) kompt. <i>poslije</i>	kompt. <i>poslije</i>	= * <i>poslěje</i>
d) <i>prijed</i>	* <i>prěd</i>	* <i>prid</i> = <i>prědŏ</i> (-b)
(pravi prijedlog: <i>pred</i>	<i>pred</i>	<i>prid</i>)
e) —	<i>prě</i>	<i>prī</i>
f) kompt. <i>prije</i>	kompt. <i>prije</i>	= * <i>prěje</i>

e) prema b), f) prema c)

Prije se moglo povesti za *poslije* ne samo poradi toga, što se *prijed* (*prid*) sa *poslijed* (*poslid*) slagalo u tom obliku, pa se tražilo, da se slaže i u drugom, koji isto znači, te se *prijed* (*prid*) prema *poslije* pretvorilo u *prije*, nego i poradi toga, što oba pojma idu u istu kategoriju mjesnoga ili vremenskoga reda, a jedan je drugomu suprotan (riječi znače dva opozita); poznato je pak, da se jedan opozit rado pvodi za drugim (n. pr. O meseče, zašt' ne greješ *danju*, kako *noću*? N. pj. I., 163. — *danju* je načinjeno prema *noću*; tako i *ozgo* mj. *ozgor* prema *ozdo*; isp. Maretića Gram. i stil. str. 40.—41.), jer upravo to, što su opoziti, čini, da se često jedan uz drugi upotrebljavaju (n. pr. naše riječi u frazama: *prije* i *poslije*, *p.* ili *p.*, ni *p.* ni *p.*; isp. i slov. *prej* ali *slěj* u t. 4.). Isti su momenti bili odlučni kod *prě* i *prī*: budući da se *prěd*, *prid* sa *posled*, *poslid* slagalo u tom obliku, tražilo se, da se slaže i u drugom, koji isto znači, pa se *prěd*, *prid* prema *posle*, *posli* pretvorilo u *prě*, *prī*. U prvom slučaju imamo jednadžbu: *poslijed* (*poslid*) : *prijed* (*prid*) = *poslije* : x. t. j. *prije*, a u drugom: *posled*, *poslid* : *prěd*, *prid* = *posle*, *posli* : x t. j. *prě*, *prī*. Ali te analogije ne potječu iz praslavenskoga jezika, nego su nastale istom u srpsko-hrvatskom jeziku, jer oblikâ, koji bi odgovarali oblicima **poslěje*, **prěje* ne poznaje nijedan drugi jezik slavenski, a osim toga rečene promjene zahvaćaju već dialektične osobine samoga toga jezika.

Tako potpun sklad između oblikâ jedne i druge riječi dokazuje bjelodano, da su jedni postali pod utjecajem drugih, a po tom, što je završetak -*dŏ* (-b) u riječi *poslědŏ* (-b) korjenit (Mikl. Et. Wörtl. s. v. *slědŏ*), a u riječi *prědŏ* (-b) nije, i što su oblici riječi *poslědŏ* (-b) (*poslě*) razumljivi sami sobom, a oblici riječi *prědŏ* (-b) nijesu, držim, da ne može biti sumnje, da su se oblici riječi *prědŏ* (-b) povelili za oblicima riječi *poslědŏ* (-b) (*poslě*), ne obrnuto.

9. Dodat ću još neke napomene o adverbima i prijedlozima *prije* i *poslije*:

a) U starim srpskim spomenicima dolazi pored *prie* i oblik *prěe*, ali i to valja čitati *prije*, kao što valja *prě* i *prěi* čitati *prī* t. j. *prī*. Primjere spominje Daničić u Rječniku iz knj. st. srp. s. v. *prě*; isp. Rešetara: Die ragus. Urkunden des 13.—15. Jahrh. u Archiv-u f. sl. Phil. sv. 16. i 17.

b) Za čak. *prije* i slov. *prej*(*e*) može se reći, da samo po sebi odgovara obliku komparativnom i *prězde* i **prěje*. Ali nema nikakva razloga mišljenju, da je bilo jedno bilo drugo doista postalo od **prěje*. Čak. a i štok. (po zap. kraj., Vuk Rj.) *prija* uzeto je iz pridjeva *prijašnji*, koji je mjesto *priješnji* postao prema *sadašnji*, *tadašnji* (isp. Maretića Gram. i stil. str. 360.). Slov. *naprej* u značenju ‚vorwärts‘ (pored *napred*) ne može sadržavati *prej* = *prězde*, jer ovo znači ‚prius‘ (temporalno), a *prej* u *naprej* znači ‚vorwärts‘ (lokalno), nego *naprej* = *na prězdb*, ἐπι τὰ πρόσω, ‚ultra‘, gdje je *prězdb* adverbijalizirana već spomenuta pod t. 6. imenica; isp. također već spomenuto pod istom točkom *nazaj* = *na zaždŏ* i *odzaja*(*h*) = *otŏ zažda*.

c) Daničić u Rj. iz knjiž. star. srp. s. v. *prě* navodi i primjer za *po prě* (= *po prě*): *po prě* pisasmo poklisaremъ, te veli, da *po* riječi *prě* umaljava značenje. A nije li *po prě* radije postalo prema *po-slě*, *po-zdě*? I u slovenskom ima *popred*, *poprej* ‚vorher, früher‘ Plet. Slov. Čakavci kažu i *najpoprvo* (Nemanić Čak.-kroat. Stud. II. F., str. 61.; isp. i ovdje dalje pod d.). Tomu mišljenju ne smeta, što naročito v maloruskom jeziku *po pered* (*pred*), *po pōd* i *po za* dolazi kao složen prijedlog (s akuzativom, instrumentalom, *po pered* i s genitivom), gdje *po* po Miklošiću ima distributivno značenje; isp. njegovu Sintaksu str. 252., 441., 758., 563., 251., 435.—6., 755.; *po za* s akuz. dolazi i u Kurelčevim Jačkama, n. pr. str. 158. Šetala tamo *po za brige*, *po za niske drage*. (Mikl. Sint. str. 746.)

d) Riječi *prije* i *poslije* uglavljene su kao komparativi te se onda, kad su (nepravi) prijedlogi, i slažu s gen. kompt. Ali već i njihovi pozitivni pokazuju komparativnu prirodu te se onda, kad su (nepravi) prijedlozi, i oni slažu s gen. kompt. Tako *prijed* (isp. t. 6.) i slov. *prěd ko* ‚priusquam‘ (isp. srp.-hrv. Da je viđu još jednom *prijed* negoli umrem. N. prip. str. 250., Ivek.-Broz Rj.); *slědŏ* (-b), *poslědŏ* (-b) (srp.-hrv. *poslijed*, *pošljed* dolazi samo

kao adverb, ali s kompt. prirodnom; ipak: *poslijed* podne. N. prip. str. 249., isp. Ivek.-Broz Rj.); slov. *posled* (dveh dni, isp. t. 3.). Tako i *prvo* (*prvo* krštenja Ivek.-Broz Rj.), koje dolazi i u kompt. obliku stsl. *prvŕje* (isp. Dan. Sint. str. 278., bilj., i čak. *prveje* kod Nemanića Čak.-kroat. Stud. II. F., str. 63.), srp.-hrv. *prvlje* (*prvlje* žarkog sunca. N. pj. IV., 86. Ivek.-Broz Rj.); isp. i Mikl. Sint. str. 562. Tako (kao *najprije*, gdje je *prije* komparativ) i *nâjpre*, *nâjpri*, *najnaprijed* (*-pred*, *-prid*), pa (kao *najposlije*, gdje je *poslije* komparativ) i *najpošlje*, *najposle*, *najposli*, *najposlijed*, *najpotlje* (*-tle*, *-tli*), *najprvo*; isp. Akad. rj. kod tih riječi pa kod 3 *naj*, a.

10. Da sakupim rezultate svoga istraživanja:

a) *Prě* kao adverb i glagolski prefiks znači: ‚s jedne strane na drugu, skroz, prijeko‘, lat. ‚per, trans, ultra‘ (t. 1., 5 a.).

b) Od značenja ‚prijeko, ultra‘ može postati značenje ‚naprijed, ante‘, ali onda se *prě* determinira sufiksom *-dŕ* (*-dŕ*) te postaje imenica *prě-dŕ* (*-ŕ*), kôjê je akuzativ adverb i prijedlog *prědŕ* (srp.-hrv. *prijed* [*pred*], *pred*, *prid*) (t. 5 a., 6.).

c) Adverb *prědŕ* glasi u komparativu organski samo stsl. *prěžde*, srp.-hrv. jek. ek. *pređe*, ik. *pride*, a analogički i **prěje*, srp.-hrv. *prije* (t. 2., 8.).

d) Adverb *poslě* (srp.-hrv. *poslje*, *posle*, *posli*) glasi u komparativu stsl. *poslěžde*, ali to nije upravo komparativ od *poslě*, nego od adverbijalizirane imenice *poslědŕ* (*-ŕ*) (srp.-hrv. *poslijed*, **posled*, **poslid*), koja ima isto značenje; u srp.-hrv. nema oblika, koji bi odgovarao obliku *poslěžde* (t. 3.).

e) Pravi komparativ od *poslě* glasio bi stsl. **poslěje*, koji je i sačuvan u srp.-hrv. jek. ik. *poslije* (t. 3.).

f) Po analogiji toga komparativnoga oblika (*poslije*) dobio je i adverb *prědŕ* komparativni oblik jek. ik. *prije* (= **prěje*) (po jednadžbi: *poslijed* (*poslid*) : *prijed* (*prid*) = *poslije* : x t. j. *prije*) (t. 8.).

g) Ek. *prě*, ik. *prĭ* načinjeno je od adverba *prĕd*, *prĭd* prema *posle*, *posli* (po jednadžbi: *posled*, *poslid* : *prĕd*, *prĭd* = *posle*, *posli* : x t. j. *prĕ*, *prĭ*) (t. 8.).

h) *Prije* i *poslije* su komparativi te se kao (nepravi) prijedlozi slažu s genitivom komparativnim; ali i njihovi pozitivni *prijed*, *prĕ*, *prĭ* i *poslje*, *posle*, *posli* imaju komparativnu pri-

rodu te se i oni kao (nepravi) prijedlozi slažu s genitivom komparativnim (t. 2., 9, d.). a *prĕdŕ* je postalo i pravi prijedlog (jek. ek. *pred*, ik. *prid*) i kao takav izgubilo naglasak (ili postalo proklitičko), a slaže se s akuzativom i instrumentalom (t. 5 a. i b.).

Z a g r e b.

A. Musić.